

## Matteus kapitel 13. Övers och komm: Bo Giertz

Evangelium enligt Matteus Kapitel 13 Jesus börjar tala i liknelser (Matt 13:1&ndash;9)

Översättning

Samma dag gick Jesus hemifrån och satte sig vid sjön, och det samlades mycket folk omkring honom, så att han fick stiga i en båt och sitta där, medan allt folket stod på stranden. Han talade till dem i liknelser, om många saker, och sade: En man gick ut för att så. När han sådde föll somligt vid väggkanten, och fåglarna kom och åt upp det. Somligt föll på stengrunden, där det hade mycket jord, och strax sköt det upp eftersom myllan inte var djup. Men när solen nått högre på himlen, blev det förbränt och torkade bort, eftersom det inte hade någon rot. Och somligt föll bland tistlarna, och tistlarna växte upp och kvävde det. Men somligt föll i god jord, och det bar frukt, en del hundrafalt, en del sextifalt och en del trettifalt. Har någon öron, så hör!

Kommentar

Nu följer den tredje stora samlingen av Jesusord hos Matteus. Den består av liknelser, sju till antalet. Fyra av dem förekommer bara hos Matteus. Alla handlar de om vad som sker, när evangeliet förkunnas och himmelriket är på färde. Alla utom den första börjar: Himmelriket kan liknas vid &hellip;

Dessutom uppehåller sig Matteus utförligt vid frågan, varför Jesus använde liknelser. Han sätter det i samband med folkets alltmera avvisande hållning och menar tydligen, att Jesus avsiktligt började tala i liknelser när den stora mängden inte tog emot evangeliet.

Kapitlet börjar med en scen från Gennesarets sjö, som är välkänd från Markusevangeliet. Jesus har fått sätta sig i båten, därför är det trångt så mycket folk omkring honom.

Den första liknelsen handlar om en man som sår säd och skildrar, alldagligt och sakkunnigt, vad som brukade hända på backarna i Galileen, där vägarna var gångstigar, rätt genom åkerfälten, där berget överallt går i dagen och tistlarna var en landskap. Det finns i den berättelsen inte ett ord som direkt drar tanken till något som har med evangelium att göra. Det enda som måste fått en åhörare att studsas var den osannolikt rika skörden på den goda jorden.

Varför Jesus talade i liknelser (Matt 13:10&ndash;17)

Översättning

Då kom hans lärjungar fram till honom och frågade: Varför talar du till dem i liknelser? Han svarade: Därför att det har blivit er givet att känna himmelrikets hemligheter, men dem är det inte givet. Ty den som har, han skall få, och han skall få i överflöd, men den som inte har, från honom skall tas också det han har. Därför talar jag till dem i liknelser, eftersom de ser och ändå inte ser och hör men ändå inte hör och inte heller förstår. På dem uppfylls profetian hos Esaias som säger:

Ni skall höra och höra  
och ändå inte förstå.

Ni skall se och se  
och ändå ingenting fatta.

Ty hjärtat hos detta folk har blivit förstocket.

Illa hör de med öronen,  
tillslutna är deras ögon,  
så att de icke ser med ögonen,  
icke hör med öronen,  
icke förstår med hjärtat  
och icke omvänder sig,  
så att jag får hela dem.

Men saliga är era ögon, ty de ser, och era öron, ty de hör. Sannerligen, jag säger er: Många profeter och rättfärdiga män längtade efter att få se vad ni ser, men fick inte se det, och höra vad ni hör, men fick inte höra det. Kommentar

Lärjungarna kommer fram till Jesus med en fråga. Hur Matteus tänkt sig att det gått till, där Jesus satt i båten, framgår inte. Kanske har han menat att lärjungarna satt med i båten och kunde tala enskilt med Jesus eftersom de var ett stycke från land. Matteus är påtagligt ointresserad av sådana detaljer &ndash; till skillnad från Markus. Däremot är han &ndash; som vanligt &ndash; så mycket mera intresserad av sakens teologiska sida. Han låter oss veta, att Jesus &ndash; från denna tid? &ndash; avsiktligt använde liknelser när han talade till den stora mängden. Och dessa liknelser var icke avsedda att ge enkla, lättfattliga bilder av andliga sanningar. De var tvärtom avsedda att ge sanningen i en form, som gjorde förståelsen beroende av människors mottaglighet. Var människor öppna, ödmjuka, villiga att ta emot, så skulle de förstå. För de obotfärdiga skulle allt vara en gåta. Det hebreiska ord, som Jesus troligen själv använde för &rdquo;liknelse&rdquo; heter maschal och betyder &rdquo;gåta&rdquo;, &rdquo;fördolt tal&rdquo;, &rdquo;djupt visdomsord&rdquo;.

Alltså skall sanningen ges åt den som redan har, vilket här betyder: har tagit emot, har tagit vara på vad som erbjudits honom. Han får mer och mer, ända till överflöd. Men den som inte har (alltså inte har tagit emot), han går miste också om det han har (det han räknade som sin säkra andliga tillgång). För judarna var det privilegiet att höra till Guds folk. Bland oss kan det vara vad man kallar för barnatro eller en självklar föreställning att Gud finns och att han är god.

Att folket &rdquo;såg och ändå inte såg&rdquo; syftar säkert på detta att de både sett och hört Guds Messias och ändå ingenting

förstått. På dem uppfylldes Guds ord till Jesaja &ndash; ord som man inte gärna citerade bland den tidens judar. De talar om den verkan som Guds budskap får när det inte tas emot. Det gör människan bara mera förstockad än hon redan var. När Gud talar, kan man komma honom närmare, men man kan också komma längre bort.

Lärjungarna prisas däremot saliga av Jesus, just för detta att de både ser och hör. Och det de ser och hör, det är vad de fromme Israel i sekler sett fram emot och längtat efter. Lärjungarna har alltså fattat himmelrikets hemlighet, som också är Jesu hemlighet. Jesus förklarar liknelsen om såningsmannen (Matt 13:18&ndash;23) Översättning

Hör alltså vad liknelsen om såningsmannen har att säga. Var gång någon hör ordet om riket och inte förstår det, kommer den och river bort det som blivit sått i hans hjärta. Hos den mannen föll sådden vid vägkanten. Men den, hos vilken det såddes på stengrunden, det är den som hör ordet och genast tar emot det med glädje. Men det slår inte rot i honom, utan han är obeständig, och när det blir lidanden och förföljelser för ordets skull, då kommer han genast på fall. Den hos vilken sådden föll bl tistlarna, det är den som lyssnar till ordet, men så kommer de världsliga bekymren och rikedomens lockelser och kväver ordet, och det blir ingen frukt. Men att det föll i den goda jorden, det gäller den som hör ordet och förstår det, och som också bär frukt och ger hundrafalt eller sextifalt eller trettifalt. Kommentar

Lärjungarna får nu höra vad liknelsen har att säga. Den handlar om &rdquo;ordet om Riket&rdquo;. Att det är Jesus som sår, nämner inte Matteus. Det var självklart för honom och hans läsare. Ordet som sås ut är inte några allmänna sanningar om Gud, inte heller några moraliska lärdomar. Det är den glada nyheten att himmelriket är nära. Det är bjudningen till det stora bröllopet. Somliga fattar inte vad det är fråga om. Satan plockar bort inbjudningen. Den lämnar inte ens ett spår efter sig. Andra tar emot den med glädje. Men sen gör de den upptäckten, att man drar på sig världens ovilja, om man går till den store Konungens fest. Och då får det vara. Andra vill gärna vara med, men det kommer så mycket annat emellan. De hör nog Ordet, men det kvävs av allt det andra, som växer fortare, som skymmer himlen och tar bort ljuset och suger all kraft ur marken. Naturligtvis menar Jesus, att det hela tiden vilar skuld över dem, som fick höra men inte behöll det glada budskapet. Det finns en falsk värdeskola hos dem. De har inte givit Gud den plats han skulle ha.

Men hos några faller inbjudningen i god jord. Och här kommer den stora skörden, som är så fantastiskt stor, att den mer än väl försvarar det skenbara slöseriet med utsädet och alla de misslyckanden, som också måste komma när man bär fram evangeliet. Ogräset bland vetet (Matt 13:24 30) Översättning

Han lade fram en annan liknelse för dem och sade: Himmelriket är likt en man som sådde gott utsäde i sin åker. När nu folket sov, kom hans ovän och sådde ogräs bland vetet och gick så sin väg. När sen säden sköt upp och gick i ax, visade sig också ogräset. Då gick gårdsfolket till sin husbonde och sade: Herre, var det inte gott utsäde du sådde i din åker? Varifrån kommer då ogräset? Han svarade: En ovän har gjort detta. Då frågade gårdsfolket: Vill du kanske att vi skall gå och rensa bort det? Men han svarade: Nej låt bli, så att ni inte rycker upp vetet på samma gång som ni rensar bort ogräset. Låt bägge sorterna växa tillsammans fram till skörden. När skördetiden kommer skall jag säga till arbetarna: Samla först in ogräset och bunta ihop det för att bränna det. För sen in vetet i min lada.

Kommentar (Matt 13:24 30 och 13:36&ndash;43)

Så följer ännu en liknelse som har med sådd och skörd att göra. Även den uttolkar Jesus för sina lärjungar. Vi får i förbigående e på den fråga, som brukar kallas &rdquo;det ondas problem&rdquo;. För oss är det ofta ett plågsamt problem, hur det kan finnas så mycket ont i världen och hur Gud kan låta det ske. I Nya Testamentet är detta inget problem. Vi lever i en fallen värld. Här finns mycket som inte kommer från Gud. En ovän har varit framme och sått ogräs i Guds goda säd. Ovännen heter Satan. Det finns människor som är &rdquo;den ondes barn&rdquo;. De har råkat i hans hand och är hans redskap. Vår naturliga reaktion är den som gårdsfolket ger uttryck åt: Borde man inte rensa bort ogräset? Men husbonden säger nej. Ännu är det inte tid att skilja de båda sorterna åt. Gud bidar sin tid. Kanske han ännu kan vinna någon tillbaka. Och människor kan inte rensa ut ogräset. Inte heller ur kyrkan. Då kan också vetet följa med. Men när skördetiden kommer, då sker det stora särskiljandet, och de får änglarna ta hand om. Då först rensas allt det ut ur Kristi rike (alltså ur kyrkan) som inte hör Kristus till.

Senapskornet och surdegen (Matt 13:31&ndash;35)

Översättning

Ännu en liknelse lade han fram för dem. Han sade: Himmelriket är likt ett senapskorn, som någon tar och sår i sin åker. Fast det är minst av alla frön, blir det större än andra plantor, när det växer upp. Det blir till ett träd, så att himmelens fåglar kommer och bygger bo bland dess grenar.

Ännu en liknelse lät han dem höra: Himmelriket kan liknas vid en surdeg, som en kvinna tar och blandar in i tre skäppor mjöl, tills alltsammans börjar jäsa.

Allt detta talade Jesus i liknelser till folket, och utan liknelser talade han ingenting till dem. Så skulle det uppfyllas som blev sagt genom profeten:

Till liknelser skall jag upplåta min mun.

Jag skall förkunna vad som hållits dolt sen världens grund blev lagd.

Kommentar

I två korta liknelser ger Jesus en antydning om himmelrikets väsen. I båda fallen gäller det dess oansenliga början, som följs av en så oväntad och överväldigande fullbordan.

Senapskornet är minst av alla frön (underförstått: som en man sår i sin åker). Men detta lilla frö ger upphov till en planta som blir till ett träd, där fåglar kan bygga bo. Trädet, där himmelens fåglar bygger bo, var en välkänd bild från Gamla Testamentet. Sådan skulle det välde vara, som Gud skulle upprätta: en tillflykt för alla jordens folk. Och just detta säger liknelsen. Från jordens alla hörn skulle människor en gång strömma in i det rike, som nu var på färde.

Liknelsen om surdegen säger detsamma. En &rdquo;surdeg&rdquo; är en degklimp som redan har jäst. Eftersom det inte fanns jäst på den tiden, sparade man ett stycke av den gamla degen till nästa bak. Där fanns inte bara jästsvampar utan också mjölsyrebakterier, som gav brödet dess sura smak. Därav kommer namnet &rdquo;surdeg&rdquo;. Liknelsen säger att en kvinna tar en liten oansenlig degklimp och blandar in den i en mängd mjöl. Det är fråga om ett storbak, ty en judisk &rdquo;skäppa&rdquo; var ungefär 12 liter. Men hela denna väldiga deg kommer i jäsning tack vare den oansenliga surdegen. Bilden säger alltså, att det finns till synes oansenliga medel, som rymmer oanade krafter. Och just så är det med Riket. Det kommer i gestalt av ett till synes oansenligt ord, som vem som helst kan förkasta. Men det rymmer en oändlig sprängkraft, som till slut blir det ensamt avgörande, när Gud håller räkenskap.

Efter dessa båda liknelser fogar Matteus in en liten notis om att det var på det viset, som Jesus nu talade till folkskara. Och han tillägger ett psaltarord, som beskriver vad som skedde. Att han tillskriver detta psaltarord (78:2) en profet, torde bero på att det är fråga om en psalm av Asaf, vilken brukade räknas till profeterna. Det kan också bero på att hela Psaltaren ansågs profetiskt inspirerad.

Jesus förklarar liknelsen om ogräset bland vetet (Matt 13:36&ndash;43)

Översättning

Sedan lämnade han folkhoparna och kom till sitt hus. Där vände sig lärjungarna till honom och sade: Förklara för oss liknelsen om ogräset i åkern. Han svarade: Den som sår det goda utsädet är Människosonen. Åkern är världen. Och det goda utsädet, det är rikets barn. Men ogräset, det är den ondes barn. Ovänner som sår ogräs är djävulen. Skördetiden är världens slut. Skördearbetarna är änglar. Så som man samlar ihop ogräset och bränner upp det i eld, så skall det bli vid världens slut. Människosonen skall sända ut sina änglar, de skall samla ihop och skaffa bort ur hans rike alla som blir andra till fall och alla som gör orätt, och de skall kasta dem i den brinnande ugnen, där man gråter och skär tänder. Då skall &rdquo;de rättfärdiga stråla&rdquo; som solen i sin faders rike. Har någon öron, så hör! Kommentar - Se ovan under: Ogräset bland vetet (Matt 13:24-30)

Skatten och pärlan (Matt 13:44&ndash;46)

Himmelriket kan liknas vid en skatt som ligger gömd i en åker. En man finner den, döljer den igen och går i sin glädje och säljer allt vad han äger och köper den åkern.

Himmelriket kan också liknas vid en köpman som sökte vackra pärlor. Så fann han en som var sällsynt dyrbar, och gick bort och sålde allt vad han ägde och köpte den.

Kommentar

Åter kommer två korta liknelser, som bildar ett par. De skildrar båda himmelrikets förmåga att ta en människa fången och gripa henne så helt, att allt annat blir smått och umbärligt.

Den första handlar om en man som hittar en skatt i en åker. Varsamt döljer han den igen. Sen börjar han samla ihop det kapital han behöver för att köpa den åkern. Han bedrar alltså ägaren. En liknelse är ju ingen moralisk exempelberättelse, som ger oss goda förebilder för vardagslivet, ungefär så som Folkskolans Läsebok gjorde för hundra år sedan. Den skildrar en alldaglig händelse, där vanliga syndiga människor handlar så, som människor brukar handla i sin egoism. Men just så ger de en bild av Riket, som den invigde förstår. Så som skatten i åkern gör upphittaren till sin fånge och nödgar honom att satsa allt för att vinna den skatten, så blir människan fascinerad, fångad, trollbunden, när det går upp för henne vad evangeliet innebär.

Det är på samma sätt med köpmannen som &ndash; kanske just här i gränstrakten, där karavanerna kommer från österns länder &ndash; söker efter pärlor av den sällsynta kvaliteten, som betingade ett svindlande pris i Rom eller Alexandria. Så finner han något unikt och satsar alla sina tillgångar för att få den. Moraliskt och religiöst är han en mamonsdyrkare och minst av allt något föredöme. Men i sin kärlek till pärlan och pengarna ger han en bild av hur Riket tar tag i den, som får upp ögonen för dess hemligheter.

Noten i havet (Matt 13:47&ndash;52)

Översättning

Himmelriket kan också liknas vid en not som lades ut i havet och fick en fångst av alla slags fiskar. När den blev full, drog man upp den på stranden och satte sig ned och samlade upp de användbara i kärlet, men de odugliga slängde man bort. Så skall det gå till vid världens slut. Änglar skall gå ut och skilja de onda från de goda och kasta dem i den brinnande ugnen, där man gråter och skär tänder. Har ni förstått allt detta? De svarade: Ja. Då sade han till dem: Alltså är varje skriftlärd som blivit lärjunge till himmelriket lik en husbonde som hämtar fram både nytt och gammalt ur sitt förråd.

## Kommentar

Den sjunde och sista liknelsen är hämtad från fisket, som spelade en så stor roll vid Galileiska sjön. Den handlar om en not, ett långt nät som lades ut från en båt men kunde dras upp på land. När man gjorde det följde den instängda fisken med. Det återstod bara att sortera den. Jesus ger åter förklaringen, tydligen till lärjungarna. Ännu en gång är det fråga om Riket, som sänks ner på jorden. Det gör sitt stora notvarp och fångsten hamnar på evighetens kust. Där visar det sig att fångsten består också av sådana som är odugliga för himmelriket och som måste rensas bort. Det stora notvarpet, som fångar upp människorna, pekar framåt mot kyrkan. Lärjungarna var ju kallade att bli människofiskare. Som kyrkans första ledare skulle de lägga ut himmelrikets not och börja dra den genom folkhavet.

Så slutar Jesus sina liknelser med en fråga till lärjungarna om de har &rdquo;förstått allt detta&rdquo;. Att förstå var ju förutsättningen för att kunna ta emot och behålla. Det är inte en fråga om intelligens snarare om hjärtats intuition, en inre hållning som gör att man &rdquo;hungerar och törstar efter rättfärdighet&rdquo;, som det hette i bergspredikan. Då är man på våglängd mot evangeliet och kan uppfatta himmelrikets hemligheter. När lärjungarna svarar ja, talar Jesus &ndash; litet överraskande &ndash; om en skriftlärd som blivit lärjunge till himmelriket. Han menar tydligen en skriftlärd som blivit hans lärjunge och tagit emot budskapet om Riket, och &rdquo;skriftlärd&rdquo; betyder då troligen en som på något sätt fått del av den högre undervisning som gavs av mischna-lärare och rabbiner. Han är lik en man med goda tillgångar, som förstår att använda både gammalt och nytt och få det att samverka. Evangeliet är ju något nytt, men samtidigt är det uppfyllelsen av det gamla. Matteus är själv ett gott exempel på hur man i urkristendomen förstod att ta vara på Gamla Testamentet och låta det vittna om Kristus.

Jesus blir förkastad i sin hemstad (Matt 13:53&ndash;58)

## Översättning

När Jesus var färdig med dessa liknelser, gick han därifrån. Så kom han till sin hemstad och undervisade dem i deras synagoga, så att de blev slagna av häpnad och sade: Varifrån får den mannen en sådan vishet? Och sådana kraftgärningar? Är han inte son till snickaren? Heter inte hans mor Maria? Och hans bröder Jakob och Josef och Simon och Judas? Och bor inte hans systrar allesammans här hos oss? Varifrån får han då allt det här? Så blev han en stötesten för dem. Men Jesus sade till dem: En profet blir icke föraktad utom i sin egen hemstad och i sin egen familj. Och för deras otros skull gjorde han inte många kraftgärningar bland dem.

## Kommentar

Matteus avslutar samlingen av liknelser på samma sätt som han avslutar de fyra andra stora samlingarna av Jesusord: När Jesus var färdig med &hellip; (eller: När Jesus hade slutat &hellip;) Det är hans sätt att markera, att han sätter streck under en huvuddel av sin framställning och går över till ett nytt avsnitt. Jesu verksamhet i Galileen går nu mot sitt slut, och slutet är &ndash; utifrån sett &ndash; ett misslyckande. Han blir avvisad.

Krasst och brutalt kommer det till uttryck i hans egen hemstad. Han kommer dit och talar som vanligt i synagogan. Ingen kan neka till att det är ett märkligt tal. Men man bestrider hans rätt att tala på det viset. Han är ju bara &rdquo;snickarns pojke&rdquo;! Och hela sin släkt har han i staden! Och inte heller de trodde på honom, det berättar Markus för oss. Alltså avvisar man honom. Och där man inte tror, där sker inte heller några under.

## Copyrightregler:

Bo Giertz är upphovsman till såväl översättning som kommentar, Nedladdning och utskrift av såväl översättning som kommentar får endast ske för personligt bruk, All övrig användning av såväl översättning som kommentar måste godkännas av rättsinnehavarna samt Stiftelsen bibelskolan.com åtar sig att förmedla eventuella förfrågningar om vidare användning av översättning och/eller kommentar till rättsinnehavarna.